

Branilčeve pravice v sodnem kazenskem postopku pred italijanskimi vojaškimi vojnimi sodišči.

Dr. Rudolf Trofenik.

I. Sedes materiae in literatura.

Za sodni kazenski postopek pred italijanskimi vojaškimi vojnimi sodišči (tribunali militari di guerra)¹ prihajajo v prvi vrsti v poštev določbe vojaškega vojnega kazenskega zakonika (codice penale militare di guerra) z dne 20. februarja 1941. (Obvezno moč je dobil dne 1. oktobra 1941). Vendar se ta zakonik kot lex specialis, ki vsebuje tako materialno kakor tudi formalno kazensko pravo, sklicuje tudi na določbe vojaškega kazenskega zakonika v miru (codice penale militare di pace), ki je bil s prvim skupaj razglašen ter je tudi z njim istočasno dobil obvezno moč. Vojaški vojni kazenski zakonik vsebuje namreč naslednjo generalno normo: Kolikor ne določa vojaški vojni kazenski zakonik kaj drugega in kolikor je to po okolnostih tudi možno izvesti, se uporabljajo v sodnem kazenskem postopku pred vojaškimi vojnimi sodišči določbe vojaškega kazenskega zakonika v miru (čl. 244 cg).² Le-ta pa zopet na prav isti način zavrača na norme zakonika o sodnem kazenskem postopku (codice di procedura penale) z dne 19. oktobra 1930. Tako določa člen 261 cp na splošno, da prihajajo za sodno kazensko postopanje pred vojaškimi sodišči v poštev tudi norme občega kazenskega postopnika, kolikor ne odreja vojaški kazenski zakonik v miru kaj posebnega. Poleg te generalne določbe najdemo v tem kazenskem zakoniku še več določb, ki se še posebej sklicujejo na poedine norme občega kazenskega postopnika. Zaradi tega tvorijo ti pravkar naštetih zakoniki glavni in temeljni pravni vir za kazensko sodstvo pred vojaškimi vojnimi

¹ Ta sodišča so ustanovljena pri poedinih armijah. Sedež tega sodišča je navadno na kraju armijskega poveljstva ali pa kje v bližini. Če se izkaže potreba, potem se lahko ustanovi tudi več sekcij tega sodišča, ki poslujejo v različnih krajih. Nasprotno od tega sodišča pa imamo teritorialna vojaška vojna sodišča (tribunale militari territoriali di guerra), ki se pa nahajajo v že naprej določenih vojaškopomembnih mestih.

² V naših naslednjih izvajanjih se bomo pri citiranju poedinih členov posluževali sledečih kratic: p = codice di procedura penale; cp = codice penale militare di pace; cg = codice penale militare di guerra.

sodišči. Katera konkretna določba občega kazenskega postopnika in vojaškega kazenskega zakonika v miru prihaja za ta postopek v poštev, je stvar pravne interpretacije, ki mora pri tem predvsem upoštevati te mnogoštevilne norme zavračanja.

Poleg teh pravkar naštetih pravnih virov prihajajo za nas še v poštev: 1. Določbe o poslovanju vojaških vojnih sodišč (Disposizioni relativi al funzionamento dei tribunali militari di guerra) z dne 1. oktobra 1941. (Sl. L., 1941., kos 82), in 2. Ducejev razglas, ki vsebuje kazenske določbe za pripojena ozemlja (Sl. L. 1941, kos 82).³ Ta razglas vsebuje razen določbe o pristojnosti same materialnopravne norme. Omenili smo ga samo zaradi popolnosti.

Za proučevanje poedinih vprašanj občega kazenskega postopnika je opozoriti zlasti na naslednja dela: Vincenzo Manzini, Trattato di diritto processuale penale italiano secondo il nuovo codice, I.—IV., Utet, Torino, 1951—52; Eugenio Florian, Diritto procesuale penale, 3. izdaja, Utet, Torino, 1959; Ugo Aloisi, Manuale pratico di procedura penale, Giuffrè, Milano, 1940. Za vojaško kazensko pravo še posebej Battaglini - Sucato, Leggi penali di guerra. Ordinate e annotate. Giuffrè, Milano, 1941. in Ciardi, Codici penali militari coi lavori preparatori e note di commento, Giuffrè, Milano, 1941.

II. O branileu na splošno.

Pred vojaškim vojnim sodiščem more poslovati kot branilec bodisi civilna bodisi vojaška oseba. Slednja se pokliče redoma 1. kadar si obtoženec sam ni najel civilnega zagovornika, pa mu ga zaradi tega postavi sodišče po službeni dolžnosti in 2. kadar smatra predsednik sodišča, da je zaradi posebnih političnih ali vojaških okolnosti civilni branilec od obrambe izključen. Predsednik sodišča ima namreč pravico, da sme od obrambe izključiti vsako civilno osebo, kadar je treba očuvati kako politično ali vojaško tajnost. Te odločbe ni mogoče izpodbijati z nobenim pravnim sredstvom (čl. 295 al. 4 cp). Kadar nastopa kot branilec vojak, potem le-ta ne sme imeti višjega čina od kapetana, razen če je obtoženec sam vojaška oseba z višjim činom. Toda tudi v tem primeru mora vsekakor imeti branilec nižji čin, kakor ga ima predsednik sodišča.

³ Razen tega je za vojaško kazensko sodstvo upoštevni še več krajših zakonov, uredb in razglasov, ki pa za našo pokrajino niso bistvenega pomena. Vse te določbe so zbrane v Manuali Hoepli — I nuovi codici penali militari di pace e di guerra, Milano, 1941.

017 Za vsakega obtoženca je obvezno, da ima branilca. Zaradi tega mora sodišče obtoženca, ko mu izroči obtožnico, izrečno pozvati, da si najame branilca, sicer mu ga postavi sodišče po službeni dolžnosti. Razprava, ki bi se izvedla brez branilčeve navzočnosti, je nična (čl. 295 al. 2 cp).

018 Kadar je branilec civilna oseba, mora biti bodisi odvetnik bodisi prokurator. Ker v Ljubljanski pokrajini ne poznamo poleg advokatov še posebne ustanove prokuratorja — kakor je to ustaljeno po italijanskem procesnem pravu — zato slednji za naša izvajanja ne prihaja v poštev, zlasti še ne, ker ima po italijanskem procesnem pravu prokurator kot poklicni pravni zastopnik pravico zastopati in braniti itak le v območju onega sodnega okrožja, kjer je kot tak vpisan v seznam prokuratorjev. Nasprotno od našega procesnega prava ne morejo nastopati kot branilci pred vojaškimi vojnimi sodišči univerzitetni profesorji prava, javni notarji in sodniki, ki niso v aktivni službi, če niso posebej vpisani v seznam odvetnikov. Tudi odvetniškim pripravnikom ne gre ta pravica. Vsaka obramba, ki bi jo izvrševal kdo drugi kakor advokat ali vojaški branilec, ima za posledico ničnost izvednega postopka.

Načeloma more imeti vsak obtoženec le enega samega branilca. Vendar pa more v posebno težkih primerih ali kadar govore za to posebno važni razlogi, imeti tudi dva branilca, ki pa ne moreta biti postavljena po službeni dolžnosti (čl. 295 cp). Toda za tak primer je potrebna predhodna odobritev predsednika sodišča. Več obtožencev sme imeti tudi skupnega branilca, če to sicer ne nasprotuje interesom obrambe. V kazenskem postopku pred izrednim vojaškim vojnim sodiščem (tribunale militare di guerra straordinario, čl. 283 cg) ter pred posebnim sodiščem za zaščito države (tribunale speciale per la difesa dello Stato, čl. 7 zakona od 12. dec. 1926) sme imeti vsak obtoženec le enega branilca.

Predsednik sodišča ima pravico, da disciplinira branilca zaradi opuščene ali zanemarjene obrambe, pa tudi zaradi nedostojnega vedenja na razpravi sami. Dočim veljajo za branilca-vojaka obči vojaški disciplinski predpisi, prihajajo za odvetnika v poštev določbe sodnega kazenskega postopnika (čl. 295 cp, čl. 129, 130 p). Kot kazen je določena prepoved izvrševanja odvetništva za dobo od treh mesecev do enega leta. Ker je po določbah vojaškega vojnega kazenskega zakonika nedopustno vsako pravno sredstvo le zoper odločbe preiskovalnega sodnika in zoper sodbo samo, zato moramo pač smatrati, da je proti predsednikovim disciplinskim odločbam — kolikor zadevajo civilnega bra-

nilca — v smislu čl. 244 cg dopusten rekurz na vrhovno vojaško sodišče v Rimu (tribunale supremo militare). Za ta rekurz je odvetniku na razpolago rok 3 dni, ki se šteje od dneva, ko se je nasproti njemu izrekla disciplinska kazen (čl. 295 al. 3 cp). Kadar bi odvetnik opustil ali zamenjal obrambo, postavi predsednik sodišča obtožencu po službeni dolžnosti drugega branilca iz vrst vojaških branilcev.

Odvetniku gre za njegovo zagovorništvo primerna nagrada. Nasprotno pa je po normah vojaških kazenskih zakonikov vojaškemu branilcu pod sankcijo disciplinske kazni in sledečega kazenskega postopka prepovedano jemati za izvršeno obrambo kako nagrado, in to v kakršni koli obliki.

III. Poedine branilčeve pravice.

Med preiskavo⁴ samo ne more imeti obdolženec pred vojaškimi sodišči nobenega branilca (čl. 295 1 cp). Kot razlog take pravne ureditve navajajo motivi k vojaškim kazenskim zakonikom dejstvo, da se more zaradi udeleževanja branilca med preiskavo kazenski postopek samo zavleči. Značilno za vsak vojaški sodni kazenski postopek je, zlasti pa še v vojnem času, da je postopek enostaven, hiter in kratek. Toda takoj, ko dobi obdolženec sporočilo, da je preiskava zoper njega zaključena in ko se mu obenem vroči obtožnica, si mora v teku dveh dni izbrati branilca, sicer mu ga postavi sodišče po službeni dolžnosti iz vrst vojaških oseb.

V naslednjem hočemo podrobno obravnavati poedine branilčeve pravice. Zaradi preglednosti jih bomo sistematično razvrstili v 1. pravice v času priprave za razpravo (t. j. čas po zaključeni preiskavi in pred razpravo), 2. pravice na razpravi sami in 3. pravice po razpravi.

⁴ Zaradi potrebne jasnosti v naših naslednjih izvajanjih moramo omeniti, da pozna italijansko kazensko pravo poleg običajne preiskave (istruzione formale) še takozvano sumarično preiskavo (istruzione sommaria). Bistvo zadnje je, da je kratka in da jo vodi državni tožilec (pred okrajnimi sodišči pa sodnik sam), ne pa preiskovalni sodnik. Sumarično se preiskuje, kadar gre za storilca, ki je 1. bil zasačen pri kaznivem dejanju samem ali 2. storil kaznivo dejanje v kazenskem zavodu, zavodu za izvrševanje očuvalnih odredb ali v priporu, ali 3. če je dejanje takoj sam priznal ali 4. če gre za storilca, zoper katerega je dovolj jasnih in nedvomnih dokazov. Po določbah vojaškega vojnega kazenskega zakonika more vojaški tožilec po svojem lastnem preudarku zahtevati, da se zoper osumljenca uvede bodisi formalna bodisi sumarična preiskava ne glede na to, kakšna kazen je zagrožena za storjeno dejanje (čl. 278 cg).

1. V času priprave za razpravo ima branilec te-le pravice:

a) Pravica prostega razgovora z obtožencem. Načelo modernega kazenskega procesnega prava je, da se sme branilec po zaključeni preiskavi svobodno razgovarjati s svojim klientom-obtožencem. Oba vojaška kazenska zakonika o tem molčita. Zaradi tega prihajajo za ta primer v poštev ustrezne norme občega kazenskega postopnika. Po določbah tega je branilcu dovoljen svoboden razgovor z obtožencem, če predhodno izpolni izvestne kavelte. Predvsem se mora branilec pri pristojnem organu izkazati, da je obtoženčev zagovornik.^{4a} Razgovor kot tak pa se mora vršiti v zato posebej določenem prostoru, ki je sicer dobro zavarovan in nadziran, toda takšen, da nadzirajoči organ ne more prisluškovati razgovoru (čl. 135 p; čl. 10, 11 določb o izvrševanju kazenskega postopnika ex 1931; čl. 98 pravilnika o priporih in kazenskih zavodih ex 1931).

b) Pravica pregledati sodni spis. Med najosnovnejše braniteljeve pravice moramo šteti pravico pregledati sodni spis in njegove priloge, ki so se nabrale med poizvedbami in preiskavo. Tudi čl. 354 cp izrečno normira, da sme obtoženec po svojem zagovorniku v sodni pisarni proučiti sodni spis z vsemi prilogami vred. Na to pravico ga mora predstojnik sodne pisarne celo izrečno opozoriti. Izrečno je zajamčena tudi pravica, da si sme branilec spis prepisati ali napraviti o njem potrebne izvlečke. Za tako pripravo je branilcu na razpolago rok 8 dni, ki začne teči od dneva, ko je sprejel od sodišča obvestilo, da je postavljen oz. pripuščen kot zagovornik.⁵ Predsednik sme ta rok celo podaljšati, kadar govore za to posebni utemeljeni razlogi (n. pr. preobširnost spisov, zmotanost zadeve itd.). Nasprotno pa ima tudi pravico (čl. 280 cg), da zaradi prav posebno tehtnih in nujnih razlogov skrajša po svoji svobodni oceni vse roke, ki jih je vojaški kazenski zakonik v miru določil za pregledovanje spisov in drugih dokazil ter za vložitev predlogov in prošenj. Ker je to predvsem predsednikova

^{4a} Branilec se mora z obtoženčevim pooblastilom izkazati v sodni pisarni in isto tam založiti. Na podlagi tega mu predstojnik sodne pisarne izreči dekret, s katerim je postavljen za branilca (nomina). Ta dekret, ki mu daje legitimacijo za vsa nadaljna pravdna dejanja, izrečno določa, da se mora branilec z njim izkazati v pisarni vojaških sodnih zaporov, če hoče izposlovati razgovor s svojim klientom-obtožencem.

⁵ V primeru sumarične preiskave so vsi ti roki znižani na polovico (čl. 359 al. 2 cp).

diskrecijska pravica, zato sme te roke skrajšati po svojem svobodnem preudarku. Zakon sam mu v tem pogledu ne predpisuje prav nobenih minimalnih rokov, ki morajo biti branilcu na vsak način obvarovani za študij pravnih spisov. Tudi ne navaja exempli gratia nobenih napotil, kako naj v takem primeru predsednik postopa. Vendar pa je vsekakor v duhu obeh vojaških kazenskih zakonikov, če trdimo, da predsednik ne sme izvrševati te svoje diskrecijske pravice na tak način, da bi bila s tem vsaka resna obramba ovirana ali celo izključena. Predvsem bo moral imeti v takem primeru pred očmi dva odločujoča momenta: na eni strani tehtni razlog za skrajšanje rokov (ki je lahko političnega ali vojaškega značaja) v smislu čl. 280 cg, na drugi strani pa zajamčeno pravico obrambe, ki ji je vendar v vsakem primeru potreben nek minimalen čas za izčrpno in temeljito proučevanje pravnih spisov in za pripravo sploh. Če bo predsednik koordiniral oba ta vidika, potem bodo tako varovani interesi, ki zahtevajo skrajšanje teh rokov, kakor tudi interesi obrambe same. Vendar pa se mora v takem primeru — kakor tudi v vseh ostalih primerih, ko se zaradi nujnih razlogov vojaške službe niso mogli v kazenskem sodnem postopku upoštevati kakih predpisi vojaškega kazenskega sodnega postopnika — taka opustitev izrečno zabeležiti v razpravnem zapisniku (čl. 282 cg). Pri tem se nam poraja tudi vprašanje, ki je velike praktične važnosti. Ali sme predsednik sodišča zabraniti branilcu - nevojaku vpogled v določene listine, ki tvorijo sestavni del pravnega spisa, zaradi političnih ali vojaških razlogov? Vojaška kazenska zakonika nimata o tem prav nobenih določb. Tudi obči kazenski postopnik se o tem ne izjavlja. Zaradi tega moramo smatrati, da sme branilec-nevojak pregledati celoten spis in da mu predsednik te pravice ne more kratiti. Kajti predsednik sodišča ima itak že pravico, da more civilnega branilca od obrambe izključiti, če bi se s tem mogla izdati ali sploh kršiti kaka politična ali vojaška tajnost. S tem, da ga je pripustil kot branilca, so mu po zakonu samem že zajamčene vse zagovorniške pravice. Nasprotno pa najdemo tako izrečno prepoved v zakonu o posebnem sodišču za zaščito države (čl. 7), kjer je branilcu, ki ni vojaška oseba, po odredbi sodišča zabranjen vpogled v take listine ali zaplenjene predmete, če bi se s tem povzročila kaka škoda za javne koristi.

c) Pravica pregledati instrumenta et producta sceleris. Glede te pravice velja v glavnem vse to, kar smo že povedali pod b).

č) Pravica vlagati predloge in prošnje. Zagovornik ima že pred razpravo samo pravico, da vlaga predloge na zaslišanje novih prič, izvedencev in na pribavo drugih potrebnih dokazil. Tudi za te vloge in morebitne prošnje velja že zgoraj omenjeni rok 8 dni (čl. 356 al. 2 cp). Prav tako sme branilec predlagati, da sodišče pribavi kot dokazilo še morebitne druge spise.

e) Sodišče mora branilecu pravočasno sporočiti dan in uro razprave. Med sprejemom obvestila in razpravo samo mora biti vmesni rok 5 dni (čl. 358 al. 3 cp).

2. Branilčeve pravice na razpravi.

Že zgoraj smo omenili, da obdolženec ne more imeti svojega branilca že za časa preiskave. Te pravice nima niti tedaj, kadar preiskovalni sodnik (ali v primeru sumarične preiskave vojaški tožilec) pod prisego zaslišuje priče, ki zaradi opravljanja vojaške službe, prevelike oddaljenosti od kraja razprave, bolezni ali drugih važnih razlogov ne morejo priti na razpravo samo (čl. 275 cg). Že iz tega, pa tudi iz naših prejšnjih izvajanj izhaja, da je glavno torišče branilčeve aktivnosti baš razprava sama, kjer more branilec med razpravo na najrazličnejše načine sodelovati pri iskanju materialne resnice in tako uspešno braniti obtoženca. Sistematično moremo te branilčeve pravice na razpravi deliti v naslednje:

a) Pravica podajati predloge. Nesporna branilčeva pravica je, da sme vselej kot obtoženčev pripomočnik v njegovem imenu podati sodišču predloge, ki naj služijo za obtoženčevo razbremenitev. O tej pravici vojaška kazenska zakonika izrečno sicer ne govorita, pač pa to izhaja iz določbe občega kazenskega postopnika, na katere se tudi vojaški vojni kazenski zakonik posredno sklicuje (čl. 279 cg; čl. 364 cp izrečno določa, da se uporabljajo za razpravo pred vojaškimi sodišči določbe občega kazenskega postopnika). Čl. 445 p med drugim namreč določa, da ima obtoženec pravico, da iznese na razpravi sami vse činjenice, ki bi utegnile služiti v njegovo uspešno obrambo in razbremenitev.

b) Pravica posvetovati se z obtožencem na razpravi sami. Tudi ta pravica ni izrečno normirana v vojaških kazenskih zakonikih, pač pa izhaja posredno iz čl. 445 p, ki določa, da se sme obtoženec med razpravo samo posvetovati s svojim branilcem. Seveda je izključen vsak razgovor z obtožencem, kadar bi moral le-ta

neposredno odgovoriti na kako že stavljenemu vprašanju sodišča ali tožilca.

c) Pravica zastavljati vprašanja obtožencu, pričam in izvedencem. Tudi ta pravica ima svoj temelj v čl. 467 p, toda branilec (kakor tudi vojaški tožilec) jo more izvrševati samo s posredovanjem predsednika sodišča.

č) Pravica do vmesnega in končnega govora. Italijanska kazenska procedura pozna dvoje vrst govorov strank na razpravi: vmesnega in končnega.

Vmesni govor branilcev prihaja v poštev tedaj, kadar je treba med razpravo rešiti kako predhodno vprašanje ali kak predlog branilca ali tožilca (n. pr., da se izključi javnost, itd.). Preden izda sodišče o takem vprašanju meritorno rešitev, mora predhodno slišati mnenje vojaškega tožilca kakor tudi branilca. O takem vmesnem vprašanju sme govoriti branilec (kakor tudi vojaški tožilec) povsem na kratko in samo o tem, kar se neposredno nanaša na dotično vprašanje samo. Če prekorači branilec čas, ki mu ga je določil predsednik sodišča, se mu odvzame beseda, in to ne glede na morebitne disciplinske posledice. Če ima obtoženec dva branilca, sme o takem vmesnem vprašanju govoriti le en sam. Replika je nedopustna (čl. 438 p).

Ko je sodišče dokazovanje zaključilo, se preide h končnim govorom vojaškega tožilca in branilca. Tudi o tem vojaška kazenska zakonika *verbis expressis* ne določata ničesar, marveč se sklicujeta na določbe občega kazenskega postopnika. Po teh določbah ima sodišče pravico, da določi vsakemu branilcu čas, v katerem mora svoj govor končati. Vrstni red govorov je določen tako, da ima zadnjo besedo vedno branilec. Branilec in tožilec imata tudi pravico replike, ki pa ne sme trajati več kot pol ure. Če ima obtoženec dva branilca, potem smeta po predhodnem medsebojnem dogovoru govoriti oba. Toda v tem primeru sme vsak poedini branilec govoriti samo o posebnem, po dogovoru določenem vprašanju, ne pa, da bi oba v svojih govorih hkrati iznesla vsa vprašanja, na katera se nanaša obramba in o katerih se naj izreče sodba (čl. 468 p, ki do podrobnosti določa modalitete končnih govorov).

5. Branilčeva pravica po razpravi.

Že zgoraj smo omenili, da so zoper sodbe vojaškega vojnega sodišča nedopustna vsa redna in izredna pravna sredstva (čl. 288, 289 cg). Sodba dobi z izrekom pravno moč ter je takoj izvršljiva. Edino proti sodbi teritorialnega vo-

jaškega vojnega sodišča (tribunale militare territoriale di guerra) je dopustno redno pravno sredstvo. Kadar izreče vojaško vojno sodišče smrtno kazen, je dopustna samo milostna prošnja na vrhovnega vojaškega poveljnika.⁶ To prošnjo sme poleg obsojenca in njegovih sorodnikov vložiti tudi branilec (čl. 292 cg). Kadar je odrejena izvršitev smrtne kazni, ji branilec ne sme prisostvovati.

OBZORNİK.

Stanko Lapajne.

Po daljši bolezni je izdihnil dne 14. novembra 1941 vseuč. profesor dr. Stanko Lapajne in se pridružil v onstranstvu Kušeuju in Dolencu. Staro ustno izročilo, da pobira smrt hkrati vedno po trojico, se je sicer izpolnilo, pa letopisi slovenskega pravoznanstva so zaznamovali preteklo leto kot posebno črno. V teh bo stalo Lapajnetovo ime kot posebno bleščeče, izguba zato tem bolj huda.

Profesor Lapajne se je rodil 11. julija 1878 v Ljutomeru, končal srednjo šolo v Ljubljani (1896.), študiral na pravnih fakultetah v Gradcu in Pragi, nato pa vstopil (1900.) v prakso pri sodišču, ki jo je nadaljeval kot odvetniški kandidat v Novem mestu, Ptujju in končno na Dunaju. Tu ga je haaški dogovor o zakonskem pravu izpodbudil za proučevanje problemov iz mednarodnega zasebnega prava. Znanje v tej pravni panogi je izpopolnjeval s študijem v Parizu, kamor je odšel jeseni 1907; s potovalno ustanovo naučnega ministrstva. Naslednje leto se je vrnil odtam, se naselil stalno na Dunaju in vodil lastno odvetniško pisarno, vzdrževal pa obenem živahne stike s tamošnjo slovensko naselbino. V dunajskih časih so mu dozorele tudi prve tri pravne razprave, ki so izšle vse v Slovenskem Pravniku. Z zadnjo izmed njih (l.1910.) se je lotil tudi predmeta iz mednarodnega zasebnega prava, obravnavala je vpliv gori imenovanega haaškega dogovora iz l. 1902. na avstrijsko zakonsko pravo, čeprav Avstrija dogovora ni uzakonila.

⁶ Milostna prošnja ima za posledico, da se do njene rešitve izvršitev smrtne kazni odloži. Vendar pa je možna in dopustna vložitev prošnje za pomilostitev tudi v ostalih primerih, ko se izreče le kazen na prostosti. Čeprav vojaška kazenska zakonika o tem ne določata ničesar, moramo vendar smatrati, da je postopek za dosego posamične pomilostitve po običih pravnih določbah dopusten na čigar koli prošnjo in to celo tudi brez posredovanja sodišč.